

Oppikurssi sosialismissa

Laatinut ALGERNON LEE

Julaistaan Rand-koulun kirjeenvaihtokirjainä. Koulun luvalla Säkennille mukaeltu

LÄKSY IX.

Kapitalismin alkuasteet.

Minkätähden päästi Englanti johtavaksi kapitalistiseksi maaksi? Ollen saarimaa Englanti vähemmässä määrässä kuin muut Euroopan maat kärsi keskiaikana Euroopassa riehuneista sodista ja leivottomuuksista. Sen vuoksi neljännessä läksyssä mainittu kauppaelämän kehitys tapahtui siellä paljon tasaisemmin ja nopeammin. Kauppiasluokka rikastui nopeammin ja sen rikkaudet olivat turvatut. Kun kauppateitten painopiste siirtyi Atlantin valtamerelle, niin Englanti asemansa ja varallisuutensa vuoksi pääsi johtavaksi kauppamaaksi. Seuraavan kolmen vuosisadan aikana se mentakaisilla löydöillä ja valloituksilla yhä varmensi tätä asemataan. Sen turvaamiseksi se ylläpiti voimakasta laivastoa.

Kaikkien näitten syitten vuoksi kapitalistinen kehitys Englannissa kulki yhtäjaksoisemmin ja luonteenomaisemmin kuin muissa maissa. Kapitalismin kehitystä seurattessamme me sen vuoksi saamme parhaita kokemuksia Englannista.

Maaorjuuden loppu Englannissa. Vuosien 1348 ja 1350 välillä levisi Englannissakin rutto, n. s. Musta Kuolema, joka edellisinä vuosina riehui Euroopan mannermaalla hävyttään kaikkialla kolmannen osan koko asukasluvusta. Mannermaalla, missä feodalismi vielä vallitsi, tämä rutto tuntuvasti hidastutti yhteiskunnallista kehitystä. Mutta Englannissa oli sillä päinvastaiset seuraukset. Maaorjuus oli Englannissa jo kukistumaisillaan päin ja maanviljelys oli riippuvainen vapaasta palkkatyöstä. Rutto vähensi työvoiman määrää ja teki eloon jääneille mahdolliseksi vaatia korkeampia palkkoja. Hallitus kiireellisesti laati työläisten palkan ylennysvaatimuksia estäviä lakeja, jotka määräsivät ylimmän palkkatason kaikilla työn aloilla. Mutta näistä määräyk-

slistä huolimatta täytyi työnantajien alistua työläisten vaatimuksiin. Työläisten taloudellinen asema tuntuvasti parani. Yhä useammat maanorjat pääsivät vapaksi ja niistä tuli itsenäisiä pikkuviljelijöitä. Hallitsevien luokkien yritykset säilyttää maaorjuus raukesivat tyhjiin talonpoikien kapinassa vuonna 1381. Maaorjuus tästä lähtien jotensakin lakkasi olemasta. Aikoi niin kutsuttu "kultainen aika" Englannin työväenluokan historiassa, joka oli huomattava verrattain korkeasta hyvinvoinnista ja jota kesti kanvas viidenteentoista vuosisataan. Tällä ajalla saattoivat Englannin talonpojat tuntuvasti parantaa viljelystapojaan. Ruokaa oli yllinkyllin, jonka vuoksi useat maatyölliset saattoivat siirtyä käsityölläisiksi. Ulkomaakauppa paisui huomattavasti. Maassa vallitsi yleistä hyvinvointia, rikkaudet tasaisesti kasaantuivat eikä ollut mitään huomattavia luokkataisteluja.

Villakauppa. Näinä aikoina villa oli tärkeimpänä vaatetusaineena ja tärkeimpänä kauppatavarana. Mannermaalla riehuvat sodat vahingoittivat lammashoitoa. Näin ollen Englanti sai tilaisuuden varustaa koko mannermaan villalla. Sittä tavallisesti kuljetettiin Alankomaihin, jossa sitä kehrättiin ja kudottiin kankaiksi.

"Mustan Kuoleman" ja talonpoikaiskapinan seuraukset vaikuttivat kahdella eri tavalla villakauppaan. Palkkojen ylennys saattoi monet maanomistajat muuttamaan viljelysmaitaan lammaslaitumiksi, koska lammashoito vaati vähemmän työvoimaa kuin maanviljelys. Tämän vuoksi villan tuotanto kasvoi. Toinen vaikuttava seikka oli, että monet maatyölliset lähtivät kaupunkelihin ja rupeivät käsityölläisiksi. Villan kehräminen ja kutominen erikoisesti vei puoleensa useita työllisiä. Englannista lähten tuli villateollisuusmaa. Juuri tällä alalla kehittyi ensi-

mäinen suuri teollisuuden haara, jossa valmistettiin tavaraa yleisiä markkinoita varten.

Määrättyyn asteeseen asti tämä kaikki merkitsi hyvinvointia sekä työllisille että kauppiaille ja maanomistajille. Mutta loppujen lopuksi se johti etujen ristiriitoihin näitten luokkien välillä.

Villan tuotanto muodostui niin paljon tuottavammaksi kuin maanviljelys, että suuret maanomistajat alkoivat hankkia itselleen yhä enemmän maata lammasohitoa varten. Käytäten valtiollista valtaansa he anastivat itselleen yhä enemmän niitä yleisiä maita, joista mainittiin neljännessä laksyssä. He häätivät siinä asuvat vuokraajat ja kaikkeilaisilla keinoilla ryöstivät maan pikkuomistajilta, jotka sitä asuttivat. Tämä menettelytapa kahdella tavalla vahingoitti työkansaa: ensiksi, vähentämällä ruuan viljelystä varten varatun maan määrää, se kohotti elintarpeitten hintoja ja toiseksi se lisäsi maattomien lukua ja ajoi suuria määriä ihmisiä teollisuuden alueille.

Ammattikuntien sortuminen. Ammattikuntajärjestelmä joutui tässä luokkajärjestyksen ottelussa koetuksen alaiseksi ja sortui täydellisesti. Se oli syntynyt palvelemaan paikallisten ja pysyvien kaupparakkinoitten vaikutusta työlläisille, mutta se ei voinut mukautua oloihin, missä työlläisten toimeentulo oli riippuva yleisistä ja yhä laajemmalle paisuvista kaupparakkinoista.

Edellisessä huomasimme, että ammattikuntakauden mestarilla ei ollut etua liikkeensä laajentamisesta vissan määrättyjen rajojen ulkopuolelle. Hän oli etutilassa työlläinen ja pikkukauppias, ja ainoastaan tilapäisesti työnantaja. Mutta nyt esiintyi vaate-teollisuudessa uusi tekijä: manufaktuuri-kauppias, joka oli etupäässä kauppias, siinä ohella työnantaja, mutta itse ei tehnyt mitään tuottavaa työtä. Käyttämällä pääomaansa hän osti tukuttain raaka-aineita, antoi sitä työlläisille tavaroiksi muuttamista varten ja myi valmiit tuotteet yleisillä kaupparakkinoilla. Hänen liikevoittonsa tuli etupäässä kauppalikkeestä. Mitä enemmän tavaroita hän saattoi myydä, sitä suuremmaksi kasvoi liikevoittonsa.

Manufaktuuri-kauppiasta häiritivät ammattikuntien määräykset, joilla säi-

lit ja mestarit koettivat noudattaa vissejä työtapoja ja määrätä tavaran laadusta samoin kuin palkkojen ja hintojen määräästä. Välttääkseen näitä määräyksiä manufaktuuri-kauppiat antoivat tavaroiden valmistamisen maalaiskyliin, missä ei ollut mitään ammattikuntia. Eri osiin maata syntyi täten teollisuuskyliä, joiden asukkaat vain osittain olivat maanviljelyksestä, mutta osittain kehräsivät ja kutoivat kodeissaan. Tällaiset työntekijät erosivat ammattikuntalaisista siinä suhteessa, että he eivät omistaneet raaka-aineita, joista valmistivat tavaroita, eivätkä myös omistaneet valmista tuotetta. He erosivat varsinaisista palkkatyölläisistä siinä, että he omistivat työvälineensä ja tekivät työtä kotonaan. Ensi aluksi heidän asemansa oli kutakuinkin siedettävä. Mutta sitä mukaa kun työmarkkinoille, kuten edellä mainittiin, ilmestyi yhä enemmän työntekijöitä, huononi heidän asemansa tuntuvasti. Hajautuneina pienin kyliin ja vailla mitään laillisia tahi tavanmukaisia oikeuksia he järjestyttömänä olivat aivan avuttomat työnantajinsa nähden. Heidän kilpailunsa työmarkkinoilla samalla myös heikensi ammattikuntien asemaa.

Tudorien hallituskausi. Tässä mainittu kehitys tapahtui viiden Tudorien hallituskauteen kuuluvien kuningaskuntien ja kuningattarien aikana. Nämä hallitsijat olivat Henry VII, Edward VI, Mary ja Elisabeth. Heidän hallitusaikansa oli vuosien 1485 ja 1602 välillä. Englannille tämä aika kausi oli kansallisen kunnian, nopean taloudellisen kehityksen ja työväenluokan kurjistumisen aikaa.

Valtiollisessa suhteessa tänä aikakautena vallitsi enemmän kuninkaallista itsevaltiutta kuin koskaan ennen tahi myöhemmin. Mutta parlamentin alistuvaisuudella kuningasvallan alle näinä aikoina oli luonnollinen taloudellinen syy. Johtavana yhteiskunnallisena voimana oli uusi rahapääomaluokka maalla ja kaupungeissa. Tällä luokalla oli etua vanhojen laitoksien särkemisestä ja kaupakehitykselle edullisen politiikan noudattamisesta. Tällä luokalla ei vielä ollut riittävästi voimaa ja kokemusta itse ottaakseen hallituksen ohjaksi käsiinsä. Se sen vuoksi kannatti feodaalherroja vastustavaa kuningasvaltaa, joka palveli sen tarkoituksia siksi kunnes tämä luokka kasvoi kyllin voimakkaaksi toimittakseen itsenäisesti.

Tämän aikakauden kuluessa tapahtui protestanttilinen uskonpuhdistus. Praavin valta Englannissa kukistui ja kuninkaasta tuli Englannin kirkon pöhimies. Kaikkia katolilaisuuden ilmiöitä ankarasti valnottiin. Luostareita ahdistettiin ja niiden omaisuus takavarikoitiin. Se edusti lähes kolmannen osan maan koko varallisuudesta. Yhdessä suhteessa tämä seikka koitui työväenluokan vahingoksi. Luostarit yleensä eivät kiristäneet vuokralaisiaan, kun salvat muutenkin riittävästi elatusta munkeille. Nyt nämä maat siirtyivät liikevoittoja ahnehtiville porvarillisille isännille. Köyhien kansa kärsi siitäkin, että luostarien hyväntekeväisyyslaitokset hävitettiin.

Tänä aikana myös hävitettiin ammattikuntien etuoikeudet ja otettiin niiden omaisuus takavarikkoon.

Vanhat feodalkauden lait, jotka esivät maaomaisuuden myyntiä, kumottiin. Maa muodostui yleiseksi kauppatavarakeksi.

Syntyi lukuisia liikeyhtiöitä, jokalen varustettuna kuninkaallisilla etuoikeuskirjoilla. Niiden tarkoituksena oli edistää kauppaa vieraisissa maissa. Sellaisia yhtiöitä olivat Venäjän yhtiö, Turkin yhtiö, Länsi-Afrikan yhtiö, Itä-Indiän yhtiö, y. m. Merkantilismi muodostui johtavaksi politiikaksi Englannissakin (Katso läksyä VII.)

Maan monopoliseeraaminen ja talonpoikien häätäminen mailta nyt jatkui yhä suuremmalla innolla. Maantomien lukumäärä kasvoi nopeammin kuin niitä saattoi käyttää teollisuudessa. Kilpailu työmarkkinoilla painoi alas työpalkat, samalla kertaa kun kullaan ja hopeaan halpeneminen kohotti elintarpeitten hintoja. Työttömien armeija muodostui pysyväiseksi yhteiskunnalliseksi ilmiöksi.

Hallitus koetti pitää yleistä tyytymättömyyttä kurissa lakisäädöksillä. Säädettiin rälkeitä rikoslakeja, jotka nimellisesti kohdistuivat irtolaisia, kerjäläisiä, varkaita ja rosvoja vastaan, mutta jotka ankarasti kohtasivat useimpia työläisiä. Englannin rikoslaisissa oli 200 eri rikosta, joista oli säädetty kuolemanrangaistus. Tuhansia ihmisiä mestattiin, usein mitä kiduttavimmalla tavalla, omaisuutta vastaan tehdyistä rikoksista. Vielä useampia ihmisiä piesttiin, leimattiin polttomerkillä tahi silvottiin. Vankilat olivat ääriään myöten täydet. Keksittiin ovelasti laadittuja "köyhäinahoito"-lakeja, jotka, joskin pelastivat

useita köyhiä varsinaisesta nälkäkuolemasta, pitivät työläisiä järjestämättöminä, alistuvaisina, valvonnan alaisina ja almuista riippuvaisina. Näissä olosuhteissa kasvoi gekä rikoksellisuus eittä kurjuus. Vasta vuonna 1835 korjattiin näitä inhottavia lakeja.

Porvariston poliittinen voitto. Vihdoinkin porvarilliset ainekset tunsivat itsensä kyllin voimakkaiksi vapautumaan kuninkaallisesta johdosta. Kuningas James I:n aikana, vuosina 1603—1625 ja vielä enemmän kuningas Charles'in aikana ja sitä seuraavina vuosina alkoi parlamentti osoittaa kapinallisuuden oireita. Aatelisto, papisto ja suuret aateliset tilanomistajat, etenkin pohjois- ja länsi-Englannissa, yleensä kannattivat kuningasta, mutta kauppa- ja teollisuusainekset vastustivat. Tämä taistelu riehui uskonnollisten taistelujen muodossa, — puritanismi ja presbyterianismi valtiokirkkoa vastaan. Mutta itse asiassa se oli luokkien taistelua valtiollisen vallan takia. Vuonna 1642 puhkesi Englannin kansalaissota, päättyen vuonna 1649 kuningas Charles'in mestauksella, kuningasvallan poistamisella ja tasavallan julistamisella. Vuonna 1660 jälleen pystytettiin kuningasvalta ja kuninkaitten Charles II:n sekä James II:n aika oli taantumuksen aikaa. Mutta vuonna 1688 kukistettiin James valtaistuimelta ja kuulnakaaksi julistettiin William II, hän suostuen määräraiksiin, jotka takasivat parlamentille ylivallan maassa. Puolentoista vuosisadan aikana tämän jälkeen Englannin valtiollinen valta oli yhdistyneen kauppa- ja maanomistaja-aineksen käsissä.

Manufaktuurijärjestelmä. Tällä aikaa kehittyi teollisuudessa tuotantotapa, jota tavataan kutsua "manufaktuurijärjestelmäksi" erotukseksi nykyisestä "tehdasjärjestelmästä".

Edellisessä mainitun manufaktuurikauppaan tilalle tuli manufaktuuritehtailija. Sen sijaan, että raaka-aineita annettiin työntekijäin koteihin, ruvettiin nyt rakentamaan suuria rakennuksia, jotka varustettiin kangaspuilla ja työntekijäin oli tultava sinne työskentelemään isännän valvonnan alla. Muillakin kuin villateollisuuden alalla tapahtui sama muutos. Silti yhä edelleen käytettiin käsityökaluja, joten tässä suhteessa työtapa yhä edelleen oli yksilöllinen. Mutta työlläinen ei enää omistanut työn välineitä eikä myöskään voinut tehdä

työtä milloin itse halusi. Työnantajan edun mukaista oli jouduttaa työtä ja pitää palkkoja mahdollisimman alhaisina.

Entisen kylätuotannon järjestelmän jätteitä säilyi tosin siellä täällä, mutta tässä mainittu uusi tapa nopeasti voitti alaa.

Tällä tavalla olemme tulleet varsinainen teollisuusköyhällistön ja teollisuusporvariston aikakauteen. Viimeksi mainittu kuitenkin vielä kauvan pysyi yhteiskunnallisessa suhteessa vähempiarvoisena kuin kauppaporvaristo. Niin kauvan kun käsiteollisuus vielä vallitsi, saattoivat kauppiaat saada suurempia liikevoittoja kuin tehtailijat.

Englannin kulku herruutta kohti. Sodilla maalla ja merellä Englanti kukisti espanjalaisten vallan kuudenkallatoista vuosisadalla, hollantilaisten vallan seitsemännellätoista vuosisadalla ja ranskalaisten vallan kahdeksannekallatoista vuosisadalla. Samalla ker-

taa se hankki itselleen tärkeitä siirtomaita Indiassa, Amerikassa ja muualla, ja saavutti kauppaetuja kaikkialla maailmassa.

Kuudennentoista vuosisadan jälkeen työsuhteet Englannissa jonkun verran paranivat maanviljelijästapojen paranemisen ja teollisuuden paisumisen takia. Mutta työläiset pysyivät järjestymättöminä ja valttolisesti voimattomina. Maan asukasluku kasvoi nopeasti ja etenkin kasvoi palkkatyöläisten lukumäärä.

Kahdeksannentoista vuosisadan puolivälissä olivat Englannin olosuhteet kypsyneet uutta vallankumousta varten. Englannin ulkomaakauppa oli kasvanut siinä määrin, että maan tärkeimpinä kysymyksiä nyt oli, miten saada riittävästi tavaroita tyydyttämään markkinoitten tarvetta. Tehokkaan tuotantotavat kävivät välttämättömiksi ja keksijänerojen voimat kohdistuivat ratkaisemaan tätä kysymystä.

KATSAUKSIA

Venäjän työläiset ja vallankumous.

Viime päivinä saapuneet yksityiskohtaisimmat tiedonannot Venäjän vallankumouksesta osottavat, mitenkin tärkeä osa Pietarin työläisillä oli vallankumouksen suorittamisessa.

On varmaa, että pääkaupungin suurten tehtaitten työläisillä oli omat salaiset komiteansa ja että niissä oli toimivana aineksena mukana sosialisteja, jotka ohjasivat ja neuvoivat. Mutta varmalta myöskin tuntuu, että mikään näistä komiteoista ei vielä suunnitellut, eikä aavistanutkaan näin nopeasti vallankumoustopahtumien syntyvän ja muodostuvan voitokkaiksi. Vallankumous alkoi näkökämellakoilla. Pietarin kunsajoukot olivat nälkäisiä ja samoin olivat sotamiehet. Kun Pietarin poliisilaitos huomasi olevansa voimaton tukahuttamaan mielenosotuksia, kutsuttiin sotamiehiä avuksi. Mutta sotamiehet eivät enää olleetkaan niitä pelinappuloita, joina olivat olleet ennen sotaa. Sota oli tehnyt armeijasta kansanarmeijan, oli luonut sotamiehiin uuden hengen. Kun heldät määrättiin ampumaan nälkäisiä jouk-

koa, ampuivatkin he upseerinsa. Alipuseerit ja vapaamielisimmät upseerit ottivat pataljoonien ja rykmenttien komennon käsiinsä. Niinpä muuankin kersantti oli rykmentin komentajana. Nyt suunnattiin tuli poliiseja vastaan, jotka ampuivat kansaa. Nyt astuivat työläisjoukotkin työhön. He yhtyivät kapinoitsemiin sotamiehiin. Vähitellen voitettiin poliisit ja hallitukselle uskollisiksi jääneet joukot. Vallankumous oli voitanton!

Vielä ei ollut taistelu lopussa, kun alettiin muodostaa työläisten ja sotilasedustajien komiteaa. Puuhan aloittivat ampumatarvetehtaitten työläiset, jotka valitsivat yhden edustajan jokaista tuhatta työläistä kohden. Kapinaan nousseet sotamiehet valitsivat yhden edustajan jokaisesta kompaniasta. Kansanarmeija piti tätä työläisten ja sotilasedustajien komiteaa vllpökällikkönään, jota se totteli.

Tämä työläisten ja sotilasedustajien komitea, joka on sosialistisen hengen läpitunkema, on vielä nytkin vallankumouksen toimivana voimana. Tämä komitea oli se, joka asettui ennenalkaista kompromissia vastaan.